Q.D.B.V. RECTORE ACADEMIÆ MAGNIFICENTISSIMO SERENISSIMO PRINCIPE AC...

Augustin Heinrich Fasch

Digitized by Google

Q. D. B. V.

RECTORE ACADEMIÆ MAGNIFICENTISSIMO

Sereniſſimo Principe ac DOMINO,

DN. IOHANNE GVILIELMO,

DUCE SAX. JUL. CLIV. & MONT.

&c. &c.

CONSENSV ET AVCTORITATE

Gratioſæ Facultatis Medicæ Jenenſis,

SVB PRAESIDIO

MAGNIFICI b. t. ACADEMIAE PRO-RECTORIS

DN. AVGVSTINI HENRICI FASCHII

Med. Doct. Archiatri Ducalis Saxonici, Anat. Chirurg. & Botan. Profeſſ. Publici,

Patroni, Præceptoris ac Promotoris per ætatem ſanctè colendi,

De

CHYLIFICATIONE LAESA,

PRO LICENTIA

IMPETRANDI SVMMOS IN MEDICINA HONORES ET PRIVILEGIA DOCTORALIA

publicè in ſolenni eruditorum conſeſſu diſputabit

JOHANNES CHRISTIANVS Schröter/

Chemnizenſis Miſnicus

IN AVDITORIO MAIORI,

ad diem IX Februarii Anno M DC LXXXIX.

Horis ante- & pomeridianis conſuetis.

JENÆ,

Litteris NISIANIS.

I. N. I.

PROOEMIVM.

Ventriculum elegantisſimâ ſtructura mechanicâ, uſuque longè nobilisſimo nulli reliquorum viſcerum cedere, res extra omne dubium poſita Anatomicis ac Medicis videtur. Et ne de ſtructura dicam, conſideret ſaltem aliquis uſum & actionem ejus ſtupendam planè, nullâque unquam arte imitandam, quâ ingeſta, non raró ſatis ſolida, aliquot horularum ſpatiô in chylum, ſuccum alendo corpori noſtro aptum, mutantur. Quisnam Chymicorum ullius unquam menſtrui efficaciâ, ignisque potentiâ opus ejusmodi non humanum, ſed divinum penitus, perficere auſus eſt? Hinc non mirum, ceſſante viſceris hujus nobilisſimi actione, noxam in univerſum derivari corpus. Ponuntur nempe prima fundamenta ſani & ægri corporis in ventriculi digeſtione, & ex hujus errore tam chronicorum, quàm acutorum morborum ſparguntur ſe-

mina, ſiquidem vitium primæ digeſtionis non facilè corrigitur in ſecunda, multò minùs in tertia. Ideòque opere pretium duxi, haſce ventriculi aberrationes altiori mentis trutinâ expendere, easdemque pro materia hujus diſſertationis inauguralis eligere, atque conferre in publicum. Faxit Deus Ter Optimus Maximusque, ut hi, cæterique conatus mei ſub ejusdem gratioſa directione ad optatum deducantur ſcopum!

THES. I.

Ne autem in *Onomatologiæ*, in ſe ſatis claræ, evolutione juſtô ſim prolixior, hoc unum ſaltem præmonebo, fruſtratam hanc actionem ab autoribus nominibus variis, ſcilicet *fermentationis*, *coctionis*, *digeſtionis &c.* alimentorum læſæ, indigitari: quæ cuncta tamen cùm minùs adæquata ſint, Chylificationis læſæ vocabulum retinebo, ſub generaliori hoc conceptu non abolitam modò & imminutam, ſed depravatam inſimul χύλωσιν expoſiturus.

THES. II.

Erit igitur Chylificatio læſa nihil aliud, quàm actio ventriculi in alimentorum reſolutione, & in chylum laudabilem converſione fruſtrata, à ventriculi & humoris menſtrualis conſtitutione p. n., aut ipſorum alimentorum vitio dependens.

THES. III.

Et, ne hiſtoriæ hujus affectûs aliquid deeſſe videatur, conſideranda ante omnia ſedes morbi, ſive ſubjectum, ut vocant, inhæſionis, quod *ventriculus* conſtituit, non excluſis tamen inſimul inteſtinis, inprimis tenui-

nuibus, quippe quibus, cùm pari fibrarum muſculoſarum robore cum ventriculo propriè ſic dicto gaudeant, ximâ etiam lymphæ, menſtrui vicem gerentis, copiâ perfundantur, bilis inſuper copiosè ſatis affluens chylificationi ultimam quaſi manum imponat, non immeritò ventriculi continuati nomen à quibusdam inditur.

THES. IV.

Læditur autem Chylificatio tribus potisſimùm modis; dum ſcil. (1) alimenta aſſumpta vel planè non, vel leviter ſaltem, immutata, quâ datâ viâ, rejiciuntur, ſcil. in ἀπεψία; (2) quando tardiùs, quàm par erat, negotium abſolvitur, in βραδυπεψία; ac denique (3) quando cibus potusque non in chylum laudabilem, ſed liquamen vitioſum, nunc acidum, nunc nidoroſum, nunc pituitoſum &c. tot ærumnarum in corpore cauſas, convertuntur, nimirum in δυσπεψία.

THES. V.

His juxta nonnullos, & ſpeciatim Sylvium, addenda eſſet Chylificatio *aucta*, quando citiùs, quàm decebat, ea abſolvitur, unde ſi conſueto & naturali tempore moram necterent, in ventriculo alimenta, nimium immutarentur, ut ne ſic quidem convenientem corpori præberent alimenti materiam. Verùm, cùm hoc non per vitium quoddam ventriculi contractum, ſed potiùs per habitudinem & robur ejus quoddam naturale atque individuale, neque ſine harmonia reliquorum viſcerum contingat, caſum vix concipere licet, ſub quô ejusmodi celerior paulò chylificatio corpori ullatenus moleſta aut noxia exiſtere queat. Multò minùs chylus exinde acorem contrahere poteſt, cûm chylificatio nec ab acido, nec per modum fermentationis, id quod Sylvius ſupponit, fiat.

Imò ſi ad aceſcentiam usque chylus in ventriculo digeratur, meliore forſan jure ad Δυσπεψίαν refertur.

THES. VI.

Non abs re tamen erit, nec ab inſtituto hoc meo planè alienum, pro commodiore hujus affectûs explicatione de *actione chylificatoria* ſ. n. ſe habente, ejusque fiendi modò pauca ſupponere.

THES. VII.

Quæ ut ritè perficiatur, debita alimentorum, imprimis ſolidiorum, *præparatio* præcedat neceſſum eſt, quam præſtat os, dentibus & ſalivæ fontibus inſtructum; ratione illorum molæ microcoſmicæ munere fungens adeò neceſſariò, ut provida natura ſummi creatoris auſpiciô animalibus illis, quibus dentes vel ex toto, vel ex parte deſunt, ſingularem ventriculi ſtructuram conceſſerit, machinæ adeò neceſſariæ defectum quadruplici culinâ, ut in ruminantibus, vel duplici ſaltem, ut in pennatis granivoris, grana non excorticantibus, compenſatura.

THES. VIII.

Nec minoris ponderis eſt alteratio illa, quam à ſalivæ, ſpiculis ſalinis diſſolventibus turgidæ, commiſcela expectant ac ſuſtinent aſſumpta, utpote quæ primam horum liquefactionem ac diſſolutionem inchoat, & inſtar menſtrui cujusdam univerſalis mirificè ad alimentorum quasvis particulas ſe habet: adeò, ut per aliquot ſaltem temporis momentula in ore volutata quoad ſapores & odores ſenſibiliter ſatis immutata compareant.

THES. IX.

Deglutitis verò cibis hôc modô per maſticationem præparatis, ventriculus munus ſuum chylificatorium aggreditur, adjutus imprimis menſtruô illô univerſali animali, fermenti nomine aliàs veniente, & ſalivæ ut ovum

ovo

ovo ſimillimo: quod ut activitatem deſideratam exſerere valeat, duo requiſita maximè neceſſaria videntur, ipſius ſcil. menſtrui conſtitutio laudabilis, & parietum ventriculi robur naturale.

THES. X.

Menſtruum ventriculi quod attinet, illud in ſtatu naturali nec acidum, nec alcalinum deprehenditur; id quod præter alias rationes ſatis notas, experimenta cum ſyrupo violarum inſtituta luculenter evincunt: Sed eſt illa ipſa lympha, quæ cum ſanguinis maſſa per corpus fluctuans in glandulis ſtomachicis ſecernitur, atque ventriculo in magna ſatis copia infunditur, ordinariè dilutæ ſaltem ſalſedinis particeps. Hæc dum aquoſitate particulis ſalinis juncta in aſſumpta vim ſuam exſerit, horum ſubſtantiam lacteſcentem & gelatinoſam imbibit, eamque ſibi adaptatam ad maſſam ſanguineam ſub chyli nomine defert. Peractâ autem nutritione, atque particulis gelatinoſis in poris partium depoſitis, partim ad canalem alimentorum pro nova alimentorum ſolutione perficienda redit, partim ad vias urinarias, aliaque corporis emunctoria deponitur mox excernenda.

THES. XI.

Sic ipſius ventriculi ſubſtantia membranacea ſuum quoque confert ſymbolum, quatenus hic non tantùm per tunicam ſuam carneam nunc conſtringitur, nunc laxatur iterum; ſed ab abdominis etiam muſculorum & diaphragmatis motibus reciprocis per intervalla comprimitur, hôcque motu preſſuve in eſcam agit, & lymphæ commiſcelam intimiorem promovet. Calore quoque tum propriô, tum adjacentium viſcerum, lympham ſolventem in fluore conſervat, ſine quo hæc aliàs facilè lenteſceret.

THES. XII.

Eàdem prorſus ratione inteſtina ſuam navant operam, hoc tamen peculiare ſibi habent, quòd præter *lympham è glandulis* inteſtinalibus, à *Pechlino* & *Peyero* obſervatis, ſtillantem, & illam, quam *Pancreas* ſuppeditat, bilis quoque in illis, tam pro lymphæ inertia emendanda, quàm chyli viſciditate corrigenda affluat, adeòque in his chylificatio in ventriculo inchoata continuetur pariter ac abſolvatur.

THES. XIII.

Non enim cum illis ſtatuendum cenſeo, qui bilem laticem merè excrementitium judicantes uſum ejus nullum alium aſſerunt, quàm ut inteſtinis ſtimuli loco ſit, quò ad fæcum alvinarum excretionem promptiùs ſe accingant. Sed judico potiùs, bilem eſſe medium illud, quô interveniente chylus craſſior, nec adhuc dum maſſæ ſanguineæ miſcibilis, diſſolvitur ac attenuatur, ut huic magis congruus humor exiſtat. Illam quoque particulis ſuis ſalinis, quibus gaudet, lympham ventriculi ſtrenuè juvare, perſuadent animalia illa voraciora, quæ ductus cholodochos ventriculo implantatos gerunt, quod in lupis ſæpius contingere per experientiam clarum eſt. Idem teſtatur remex ille Veſalii, cui bilis quoque ad ventriculum deferebatur, homo in vita voracisſimus, nec nauſeæ in maris procellis obnoxius, ſed robuſtisſimi ventriculi exiſtens.

THES. XIV.

His itaque præſuppoſitis, redeundum mihi erit, unde digreſſus eram, ad affectum ſc. propoſitum, &, quibus debeatur cauſis, diſpiciendum: inter quas primò ſe offert maſticatio aſſumptorum impedita aut neglecta. Cùm enim ſaliva, tanquam primum menſtruum, cibis non niſi

pro-

probè comminutis admiſceri posſit, facilè ſentitur noxa, quæ exinde ad nos redundat, quæ certè tanta, ut meritò vitam odiſſe dicatur, qui maſticationem negligit, unus ſiquidem bolus non ritè maſticatus plus negotii præbet in ventriculo, quàm tres mandendô benè contriti, eaque propter edentuli plerumque brevioris vitæ obſervantur.

THES. XV.

Ipſa verò ſaliva cibis, quamvis probè comminutis, haud ritè miſcetur, quando viſcidior illa exiſtit, vel planè etiam deficit; quorum hoc ab obſtructione & ſcirrheſcentia glandularum ſecernentium ſolenne eſt, vel etiam, ſi ob vulnera, imprimis genarum, ductus diſciſſi compareant, & ſaliva in glandulis ſecreta non ad oris, ſed vulneris cavitatem deponatur, quod innuere videtur *Fabr. ab Aquapend. Pentateuch. Chir. l. 2. append. de vuln. gen.* quando ait: quod ſi propè aures vulnera in facie contingant, verſus aurem foraminulum anguſtisſimum, vixque oculis conſpicuum appareat, per quod, potisſimùm ſi patientes mandunt, magna aquæ lympidæ copia inſtar lacrymarum exeat, unum vel alterum ſæpè menſem durans. Æque notabilis eſt obſervationum biga, quam *Diemerbræck. Anat. l. 3. c. 24. p. m. 642.* recenſet de ſaliva per integrum ferè biennium è bucca vulnerata exſtillante.

THES. XVI.

Deinde læditur illa aut propter Organon, ventriculum puta, malè conſtitutum, aut propter objectum haud ritè proportionatum. Et quidem quoad prius illud duo iterum conſiderationem merentur, parietum videlicet ventriculi tonus dejectus, & menſtruum ſolvens à ſtatu naturali recedens.

THES.

THES. XVII.

Cùm enim, ut jam ſuperiùs indigitatum fuit, ventriculus non ſolùm matracii recipientis vicem gerat; ſed tunicâ muſculosâ ſatis robuſtâ, & duplici fibrarum carnearum ſerie conſtante, præditus cibos etiam conquaſſet, & intimiorem eorum cum menſtruali humore commiſcelam promoveat: facilè ſentitur noxa, ſi, fibris à diſtenſione nimia laxatis, ſufficienter arctari nequeat ad complectendos cibos, quod vitii genus helluonibus ac multibibis ab infarctu alimentorum nimio, potusque ingurgitatione immodica evenire ſolet.

THES. XVIII.

Et ne de inflatione, tumoribus, vulneribus, ulceribus &c. ventriculi, motum ejus valdè turbantibus, dicam, mentio ſaltem injicienda erit defectûs Spirituum animalium, eorumque ad tunicas ſtomachi influxus denegati, quô tamen illæ æquè ac aliæ partes muſculoſæ, motui deſtinatæ, minùs carere poſſunt. Et hi quidem vel deficiunt, vel ſegniùs affluunt, vel denique aliorſum moventur ac divertuntur.

THES. XIX.

Defectum Spirituum producunt, illosque in minore quantitate appellere faciunt evacuationes humorum laudabilium quævis, tam naturales, ſi modum exceſſerint, v. g. menſium & humoris ſpermatici nimiæ profuſiones; quàm p. n. v. g. hæmorrhagiæ omnes. Et referendi huc etiam labores vehementiùs delaſſantes, animi æquè ac corporis, it: vigiliæ immoderatiores.

THES. XX.

Segniùs iidem affluunt, quando à narcoticis ſtupidiores redduntur: Hæc enim, ſicut, dum in convenienter doſi ac tempeſtivè propinantur, nimium ſpirituum

mo-

motum compeſcendò operantur; ita in majore quantitate, intempeſtivè atque frequentiùs exhibita eosdem præter modum figunt, & quaſi condenſant. Idem ſtupor ſpiritibus imprimitur à ſomno longiore, nicotianæ, Spiritus vini, aliorumque inebriaminum abuſu.

THES. XXI.

Aliorſum denique moventur Spiritus ab animi pathematis vehementioribus; primatusque debetur curis & mœrori, quod *Bartbolinus Cent. 5. hiſt. 30.* eleganti confirmat exemplô, perhibens: quendam curis & maraſmô ſenili emaciatum poſt emulſiones atque conſummata aſſumpta mox □am illorum odore tinctam excreviſſe. Eundem planè effectum poſt ſe relinquunt dolores immaniores, ventriculum in conſenſum trahentes. Quippe modò laudatus *Bartbolinus Cent. 1. hiſt. 68.* de ſe ipſo refert, □am vino à ſe in paroxyſmo nephritico epoto adeò ſimilem redditam fuiſſe, ut pro ipſo vino harum rerum ignaris potuerit propinari: quatenus videlicet ventriculus ob dolores nephriticos per conſenſum, qui ipſi cum renibus mediantibus nervis octavi paris, ſecundum *Williſium*, vel juxta alios ſexti, intercedit, malè ſe habuit, hinc contenta ſua cruda adhuc exiſtentia, & nullam reſolutionem aut immutationem paſſa proſcripſit.

THES. XXII.

Quoniam autem Menſtruum ventriculi ceu primarium inſtrumentum ad chylificationem requiritur, facilè ſentitur noxa, quæ ex ejus prava conſtitutione emergit. Hinc meritò accuſandus ejus defectus, quando nimirum à glandulis ſtomachi non in ſufficiente quantitate ſecernitur, ob copioſiorem ſeri in aliis locis evacuationem aut profuſionem, id quod in ſalivatione Mercuriali, it.

hydrope, uſu venire ſolet. Terrea etiam quævis lympham ventriculi abſorbentia atque imbibentia, imprimis calculi in ſtomacho latitantes, quales *Hœffer. Herc. Med. Tom. 1. l. 3. c. 1. & Miſcell. Curioſ. Ann. 2. obſ. 181. & annex. ſchol.* annotârunt, vix culpâ carere videntur.

THES. XXIII.

Non minus etiam debilitatur actio eadem ab inertia iſtius lymphæ, ſi particulæ ſalino-volatiles, ad alimentorum diſſolutionem ritè peragendam maximè neceſſariæ, obtundantur ac enerventur, quod ab humoribus pariter ac alimentis viſcidioribus, pinguibus aut aquoſis, nec non abſorbentibus terreis & ♂libus intempeſtivè adhibitis, ſpicula iſta ſalina in ſe convertentibus, ſolenne eſt: it. quando lympha dicta ob caloris defectum fluiditatem deſideratam amittit, & in offam viſcidam coagulatur.

THES. XXIV.

Nec ſilentio involvenda erit illa humoris digeſtivi depravatio, quam in duplici iſta cruditate penes autores Practicos ſatis celebri, acida videlicet & nidoroſa, patitur. Vbi nimirum in iſta, ab acidorum abuſu ortum ducente, alimenta in ſuccum acidum plùs minùs viſcidum abeunt: In hac verò ſive nidoroſa, quæ bilis acrioris regurgitationi ad ventriculum, aſſumptis etiam pinguibus & aliis ad putredinem magis inclinantibus, debetur, alimenta non in chylum laudabilem, ſed liquamen putridum convertuntur.

THES. XXV.

Et quæ jam de ventriculo ejusque menſtruo dicta ſunt, quàm commodè etiam applicari poterunt inteſtinis, eorumque humoribus, ſucco ſcil. pancreatico, & lymphæ è glandulis inteſtinalibus ſtillanti, itidem menſtrui vice fungentibus.

THES.

THES. XXVI.

De bile vero quemadmodum ſuperiùs innui, eam ad menſtrui digeſtivi inertiam emendandam, ac chyli cùm ſanguinis maſſa commixtionem ſubſtantiâ ſuâ ſmegmaticâ ⊖no-🜍eâ plurimum conferre: ita affluxum ejus denegatum chyli ulteriori elaborationi maximè impedimento eſſe, cachexiæ & hydropes, quas ejus defectus parit, evincunt, ſingularem ſeri ac ſanguinis viſciditatem combinatam gerentes.

THES. XXVII.

Et quidem vel planè non, aut ſaltem non ſufficienter ad inteſtina confluit bilis, ſi folliculus eâ vel penitus deſtituatur, quale quid præter *Lindanum Excell. Dn. D. Bohnius* (quem ſtudiorum meorum Patronum ſingularem veneror) *in Colleg. Patholog. Mſſto* ſe obſervâſſe teſtatur; vel conſiſtentia ejus craſſior ſit, aut planè in lapideam formam coagulata fuerit, quales, ut aliorum obſervationes taceam, eleganti figurâ donatos, ſibique invicem adaptatos à *Magnif. Dn. D. Præſide*, Patrono ac Præceptore nunquam ſatis devenerando, aliquot abhinc annis demonſtratos vidi.

THES. XXVIII.

Ductuum quoque Cholodochorum à bile craſſiore, aut in gypſeam ſubſtantiam mutatâ, obſtructio non excludenda erit numerô eorum, quæ bilis affluxui ad inteſtina ſufflamen injiciunt. Rarioribus tamen annumerandum, quod *Job von Meecken Obſ. Chir. 43.* refert, nimirum meatûs cyſtici partem ſuperiorem inferiori intruſam bilis deſcenſum ita inhibuiſſe, ut disruptô folliculô illa in abdominis cavitatem profuſa fuerit.

THES. XXIX.

Objectum denique ſive alimenta ſtomachum gra-

vant, quatenus in largiore, quàm [illegible] erat, quantitate ingeſta non modò ventriculi atoniam producunt; ſed humori digeſtivo inſuper minùs proportionata vim ejus ſolventem eludunt, hinc cruda aut ſemicocta remanentia cephalalgias, vomitus, nauſeam, ventriculi dolores, ructus, ſimiliaque ſymptomata movent. Idem judicium eſto de potulentorum ingurgitatione nimia, quæ particulas fermenti ſalinas nimis diluendô virtutem ejus non parum debilitant.

THES. XXX.

Qualitate verò moleſta eſſe ſolent duriora quævis ſolidioribus fibris gaudentia, carnes ſcilicet ſalitæ & fumô induratæ, it. piſces acetô vel ſale conditi, & pariter fumô, vel etiam aëre exſiccati, v. g. aſellus, muræna, halec ſive muriâ conditum, ſive infumatum &c. Licet enim hæcce edulia hominibus robuſtiore ventriculô prædítis ſatis grata deprehendantur, gracilibus tamen & imbecillioribus multum negotii faceſſunt.

THES. XXXI.

Eundem cenſum ſubeunt caſeus liberaliore manu aſſumtus, aliaque lacticinia à cruditate imprimis acida facilè in coagulum caſeoſum abeuntia, hinc obſtructiones aliaque ſymptomata, cauſantia, ſiquidem *Mœbius Epit. Inſtit. p. 492.* à lacte crebrius & copioſius aſſumpto chloroſin & obſtructiones uteri contumacisſimas in virgine nobili annotavit. In ſubjectis verò bilioſis cruditatis nidoroſæ frequens cauſa exiſtere ſolent.

THES. XXXII.

Ejusdem farinæ ſunt cibi pinguiores, multò oleô conditi, aut in butyro frixi, vel eôdem ſaltem largiùs conſperſi, utpote quorum abuſus non modò ad nauſeam & vomitum diſponit, ſed lympham inſuper ſolven-

tem

tem viſcidiorem reddendô, particulasque ejus ſalinas ob-tundendô, coctionem inſigniter moratur ac lædit. Videmus enim pinguia menſtruis etiam fortisſimis & maximè corroſivis reſiſtere, eorumque vim eludere, ut vel ipſa aqua fortis nullum in eadem jus poſſideat. Et vel hôc nomine 🝆 etiam, it. fructus oleoſi, quales ſunt nuces, amygdalæ &c. plerumque malè audiunt.

THES. XXXIII.

Piſces etiam omnis generis, oſtreæ, conchæ &c. quia viſciditate & lentore ſingulari gaudent, pituitam ventriculi accumulare ſolent, hinc neminem ſubire debet admiratio, ſi febricitantes jam curati ex uſu eorum recidivas patiantur. Idem dicendum foret de fructibus nonnullis, ſc. melonibus, cucurbitis, cucumeribus &c.

THES. XXXIV.

De acidis quidem, fructibus autumnalibus, aliisque rebus per fermentationem facilè in ſuccos acidos degenerantibus dubium ſuboriri poſſet, num hæc aliquod incommodi afferre queant, quatenus (ex hypotheſi aliorum, non mea, loquor) ejusdem cum menſtruô naturæ videntur. Facilè tamen illud adimi poterit conſiderantibus, acore ejusmodi in ventriculo præſente nec appetitum, nec coctionem ritè peragi, quod hypochondriaci, arthritici, aliique magno ſuo cum damno teſtari abundè queunt: Sed, ut ſuperiùs monitum, peculiarem potiùs cruditatis ſpeciem producunt.

THES. XXXV.

Difficili aut prolixâ diagnoſi hic affectus non opus habet, quandoquidem appetitus dejectus, dolor ſtomachi gravativùs atque tenſivùs, phlogoſis poſt paſtum ægros corripiens, eundem ſatis declarant. Concurrunt ſimul ructus etiam poſt quinque, ſex vel plures à ciba-

tione horas moleſti, atque aſſumptorum genuinum ſaporem referentes, imò alimenta non raró cruda aut ſemicocta per guttur ſuperius æquè ac inferius rejiciuntur. Supini decumbentes ſubinde de reſpirationis difficultate conqueruntur, alterô verò mane fauces pituitâ & mucô obſeſſæ ſunt. Quæ nunc tenues & aquoſæ, nunc craſſæ magis comparent.

THES. XXXVI.

Imprimis duæ ſuperiùs recenſitæ cruditates probè à ſe invicem diſtinguendæ ſunt. Et acidam quidem arguunt ructus acidi, ardor ſtomachi ſive ſoda, & flatulentia extraordinaria cum alvo adſtricta, & quæ jejunô ventriculô vomitu ejiciuntur, præter acorem viſciditatem ſingularem conjunctam gerunt. Nidoroſam verò ex ructibus fœtentibus ac horridis, ſimilibus illis, qui elevari ſolent poſt ova frixa aut ♂lia aſſumpta, judicare licet. Matutinô tempore ſaporem peregrinum & nauſeabundum in ore percipiunt ægri. Quæ vomitu rejiciunt, ſunt livida, ſubflava, aut inſipido-dulcia, aut ex amaro dulceſcentia. Alvus plus ſolitô aperta eſſe ſolet.

THES. XXXVII.

Quoad Prognoſin certum eſt, à χυλώσεως læſione dependere plurimos morbos, acutos æquè ac chronicos, quatenus vitium primæ digeſtionis non in ſecunda, multò minùs in tertia corrigitur. Licet enim in principio morbi malo partim remediis accommodatis, partim accuratâ victûs ratione facilè medicina paretur; ſi tamen illi non in tempore ſubveniatur, ſed morbus negligatur, præter incommoda, quæ primis viis inferre ſolet, alvi ſc. adſtrictionem, laxitatem, paſſionem cœliacam, dolores colicos &c. atrophiæ, hydropi, arthritidi, febribus intermittentibus ac continuis, ſcabiei, & cachexiis variis

con-

contumacisſimis, & Medici operam non raró eludentibus, occaſionem præbet.

THES. XXXVIII.

Perſpectâ ſic etiam Prognoſi, ordo nunc requirit, ut ad curationem ipſam progreſſum hic faciam, & quibus nitatur indicationibus, disquiram. Conſiſtit autem illa in eo, ut (1) humores digeſtivi quôcunque modô vitiati vel è corpore proſcribantur, vel per appropriata alterantia corrigantur, & ad ſtatum naturalem reducantur; (2) ut ventriculi parietum tonus laxatus reſtituatur; quibus denique (3) pro cura facilitanda ſtrictior diæta jungatur.

THES. XXXIX.

Menſtruum igitur ſi à cruditatibus quibusvis inquinatum fuerit, evacuari debet per medicamenta aut vomitum, aut ſeceſſum moventia; Et inter illa quidem primum locum obtinent ♁alia, tanquam tutiora, hinc commendantur ☿us vitæ, 🜿us *Emet. Mynſ. Infuſ.* Vitri ♁ii vel Croci metall. Quamvis monendum, hæcce non raró Medici operam deludere, quatenus virtus eorum emetica ab acido exſuperante caſtratur, unde ſæpiùs non ad vomitum, ſed per alvum commoventur. E re itaque erit in hoc caſu abſorbentia, v. g. oc. ♋. vel etiam ⊖ia alcalia fixa illis commiſcere pro ſcopo feliciùs obtinendo. Laudem etiam mereatur Aſarum, cùm præter acrimoniam vomitum provocantem ſimul forti & penetrante odore ſaporeque aromaticô præditum ſit, in quo vis ejus ſpecifica latet corrigendi & diſſolvendi humorem viſcidum.

THES. XL.

Si per inferiora purgandum ſit, lenioribus, & per epicraſin evacuare dictis, utendum, qualia ſunt MP de tribus Ruffi, Pilulæ Angel. Francof. Aloëphangin. Maſtichin.

de aloë roſata, violata &c. Quibus in paulò robuſtioribus, & ubi viſciditas major, addendum unum vel alterum granum reſin. ſcammon. vel extract. colocynth. In ſpecie in cruditate nidorosâ, ſi per alvum evacuandum, cholagoga dicta remedia monente Sylvio in minore doſi & repetitis vicibus propinanda ſunt, maximè tamen in ea conveniunt Rhabarb. Tamarind. quibus jungenda alterantia acidula, cremor & cryſtalli ♀i.

THES. XLI.

Evacuatis in hunc modum primis viis, de corrigendis per alterantia menſtrui digeſtivi vitiis ſollicitus debet eſſe Medicus, in quo negotio nunquam ferè ipſum deſerent Amara & Aromatica quævis ⊖e volat. o°oſô turgida, illôque mediante viſciditatem ſive à frigore accedente, ſive à cruditatibus quibuscunque in ſtomacho relictis, productam egregiè incidere atque attenuare apta. Hinc adeò decantata virtus ſtomachica Abſynthii, Origani, Menthæ, rad. ari, Cinamom. caryophyll. macis, nucis moſchat. piperis &c. & ex his paratorum o°orum Ωlatorum, pulverum ac Elixiriorum varii generis, quorum ingens farrago penes autores Practicos reperitur, cùm nullus fermè eorum ſit, qui non ſingularem Pulverem vel Elixir ſtomachicum inter arcana ſua deprædicet. Nec contemnendi uſus ſunt ⊖ia volat. o°oſa ex mixtione o°orum ejusmodi aromaticorum cum ♎u ⊖is ✻ci vinoſo reſultantia, præſertim ſi acidum prædominetur in ſtomacho.

THES. XLII.

Idem encomium debetur quibusvis remediis ⊖inæ proſapiæ, ſive acidæ, ſive alcalinæ, vel etiam mediæ naturæ illa exiſtant. Hæc enim pariter pituitam mucilaginoſam ventriculi incidunt atque abſtergunt, ut humor digeſtorius, remoris his ſublatis, priſtinam recuperet activitatem.

THES.

ES. XLIII.

Vix enim dici poteſt, quantum -Ω-us acidi minerales 🜖li, ♀is, 🜕i, ⊖is, 🜖li philoſ. imprimis per 🜈 dulcificati, poſſint. Ideòque tantis encomiis evehuntur Elixiria nonnulla, v. g. Propr. Stomachal. Michaël. 🜖li Mynſ. -Ω-bus his acuata; it. his mitiora Cremor & Cryſtalli ♀i, ſucci quoque vegetabilium gratâ aciditate prædi-ti, ut ſunt ſuccus ribium, berberum, ceraſorum, granatorum, cydoniorum, rub. Id. Julebis non ſine ingenti ægrorum levamine miſcendi. Notandum tamen, abſtinendum eſſe ab his potiùs in cruditate acida, ne medelæ morbum augeant.

THES. XLIV.

Ex alcalinorum claſſe huc referuntur ⊖ abſynth. Cent. min. card. bened. 🜕 ♁iat. ℞a ♀i acris; vel volatiliora, ⊖ia ſcil. volatilia o%ſa ſuperiùs laudata, inter quæ non infimum locum meretur -Ω-us ⊖✱ci caryophyllatus cum Q. E. abſynthii mixtus.

THES. XLV.

Pariter hujus loci ſunt ⊖ſa, v. g. ♀us 🜖lat. arcanum duplic. Mynſ. ⊖ ♀i eſſential. ⊖✱cum depuratum, 🜃a foliata ♀i & liquor ejuſdem, ⊖ hypochondriacum, Sylyio ⊖ febrifugum dictum; potiſſimum, ſi cum aromatibus miſceantur, quò nomine commendatur Pulv. Stomach. Michaël. arcanum duplic. pro baſi agnoſcens.

THES. XLVI.

Duplicis quoque cruditatis ratio erit habenda, & quidem acidæ per appropriata abſorbentia, v. g. lap. ♋, cretam, ebur, Cryſtall. montan. &c. Tum etiam ℞am ♀i, Elix. P. P. ſine acido, aut cum -Ω-u ⊖✱ci paratum, -Ω-us ⊖✱ci ſimpl. & aromatiſat. In nidoroſa verò, utpote non rarò incorrigibili, egregii uſus obſervantur alte-

rantia ſubacida, v. g. Cremor & Cryſtall 🜿i cum corall. … ſtall. montan. lap. ♋, & ſimilibus miſcenda, ♌us ⊖is & ⦶i dulcis, ac Elix. P. P. acidum, Pulv. Epat. rub. Dreſd. Conſerv. Roſar. ⊖lata &c.

THES. XLVII.

Imprimis tamen in bilis vitiis emendandis egregius eſt laudatus ♌us ⦶i dulc. quippe qui volatiliorem illam figit, acriorem temperat, pinguem ac lentam incidit, imò illâ in ſubſtantiam lapideam concretâ, palmarium exiſtit remedium pro calculis illis ſolvendis.

THES. XLVIII.

Si autem Tonus ventriculi â narcoticorum abuſu, aut per crebras potationes, vel aliam quamcunque cauſam diſtendentem fuerit laxatus, optimè eundem reſtituunt remedia acida, blandâ ſtypticitate gaudentia, fibrasque ventriculi ad ſui contractionem ſtimulantia, ex regno minerali æquè, ac vegetabili deſumenda. Obſervandum tamen cautos & parcos in horum uſu nos eſſe debere, ne ab his nimis ſtimulati ægri plus devorent, quàm ferre posſint, hincque cruditate acidâ moleſtentur. Tutiora tamen ſunt vegetabilia, cremor & cryſtall. 🜿i, ſucci fructuum auſterorum, citri, berberum, cydoniorum, granat. acid. &c. Diacydoniatum ſimpl. & aromatiſat. it. ∇ Cinamom. cydoniat. ♌bus autem mineralibus non facilè ita puris, prout vulgò proſtant, ſed temperatis ſuô modô, & per 🜍 dulcificatis utendum. Univerſalis enim in Praxi cautela eſt, ut, quoad poſſibile eſt, temperatis utamur, cùm omnia in corpore noſtro ſint temperata, & ita mutatio ab uno exceſſu ad alterum, inſigneque detrimentum præcaveatur.

THES. XLIX.

Eôdem modô operantur Aromatica quævis, acrimo-

moni ſuâ volatili ſtomachi fibras pariter ſtimulantia; quamvis haud negandum, quædam illorum, v. g. cinamomum & caryophyllos, inſimul aliquali ſtypticitate pollere, ideòque magis appropriata eſſe.

THES. L.

Nec his cedit *Maſtiche*, cujus uſus in vulgus etiam innotuit, pro coctione facilitandâ aliquot ejus grana jejunô ventriculo deglutire ſolitum, & optimo quidem cum fructu, quatenus eundem adſtringit & roborat, hinc in aliquot ejus pathematibus, nauſea ſcil., vomitu, lienteria &c. adhibetur. Laudem igitur merentur ♌us *maſtich.* & *Elix. Maſtichin. Sim. Paul.* obſervandô tamen, illius virtutem non leviter adaugeri, ſi deſtillatio non in concurbita, ſed Retorta, & quidem △e ſatis forti, inſtituatur.

THES. LI.

Atonia, quæ à ſpirituum influentium paucitate, ob humorum corporis laudabilium profuſionem p. n., oritur, per *alimenta* potiùs εὔπεπτα καὶ εὔχυμα, quàm medicamenta, defectûs iſtius reſtaurationem poſtulat: Quemadmodùm illius etiam, quæ ab animi pathematibus, in ſequentibus, ubi de Diæta, mentio erit injicienda. A *doloribus* autem partium vicinarum, v. g. *nephritico, colico* &c. excitata, peculiarem curam haud exigit, ſed iſtis ſublatis ultrò ceſſat.

THES. LII.

Nec omittenda ſunt *Topica* externa ſub Balſamorum, linimentorum, emplaſtrorum, epithematum forma applicanda, v. g. *Cruſta panis* cum vino aut aceto imprægnata, & aromatibus conſperſa, 🜄, *Elix. Vit. Matth.* ▽ *Anhalt.* ▽ *vit. alb. Saxon. Balſ. Anglic. balſ. Peruv.* &c. ☍a aromatica quævis, maximè tamen ☍ *maſtichis* flavum, *Balſ. Stomach. Mynſ. Empl. de bacc. lauri*, de *cru-*

a panis , *Cerot. de Tacamab. Scutum Stomach. Mynſ. Hartmanni ; Cera* item *catholica* Burrhi, quæ ſingula ſtomacho applicata in omnibus ejus affectibus haud contemnendi uſus exiſtunt.

THES. LIII.

His denique manum porrigit *Diæta*, quæ, ſi in ullo alio, certè hoc noſtro morbo, ſtrictior eſt ſervanda, curationisque ſpem promittit non ultimam, & conſiſtit in legitimo ſex rerum nonnaturalium uſu. *Aër* itaque ſit temperatus in calore & frigore : De hoc namque refert *Zacut. Luſit.* quòd hyberno tempore per nives iter faciens, ex iſto frigore non ſemel in anorexiam (individuam imbecillitatis ventriculi comitem) miſer impegerit. Ita etiam improvida abdominis denudatio atque refrigeratio ſingultum, diarrhœam &c. non raro producit. In aëre verò exceſſivè calido, cùm per tranſpirationem & ſudores ſeri æquè ac ſpirituum non leve fiat diſpendium, coctionem inſigniter debilitari in propatulo eſt.

THES. LIV.

Quoad *victûs* rationem, abſtinentia ac in uſu alimentorum temperantia maximè commendari debet : Nihil enim ægris talibus magis confert, quàm *inedia*, quâ cruditatibus in ſtomacho congeſtis digerendis locus conceditur. Sin verò hæc methodus illis minùs arrideat, utantur ſaltem victu tenuiore, & alimentis, quæ facilioris coctionis ſunt. Vitandi igitur *cibi nimis ſolidi* & *duriores*, pingves, fermentationi ac putredini obnoxii, potiſſimum qui nauſeabundi, & à quibus æger abhorret, ſiquidem appetitus aſſumendorum quaſi index eſt, & quæ cum delectatione aſſumuntur, faciliùs etiam utplurimùm digeruntur.

TEHS. LV.

Potus conveniens exiſtit vinum *generoſum*; abſtinendum

dum tamen ab eo in cruditate acida, in qua cereviſiæ potiùs *lupulatæ* & probè defæcatæ hauſtus commendandus: quamvis & hæc in nidore ventriculi ob amarorem, ſæpè ſatis moleſtum, non ſemper locum inveniat, ideoque cum ſero lactis, aliove potu tenuiore permutanda. Diſſvadendus igitur potus minùs defæcatus, qualis ille, qui vulgò dicitur **Breihan.** Hic enim in ventriculo fæculentias ſuas 🜃ſtres dimittens activitatem fermenti inſigniter debilitat, illudque magis viſcidum reddit. Omnium autem peſſimè ſanitati conſulunt, qui potationi *nocturnæ* indulgent, it. qui 🜈 manè jejunò ventriculò ingurgitant.

THES. LVI.

Somnus pro cauſarum diverſitate nunc brevior ſit, nunc longior. Si enim ſpiritus animales torpidi ſunt, illi aliquid detrahendum; ſin verò deficiant, diuturniori indulgendum, imò & pomeridianus concedendus. Sic *vigiliæ* moderatæ ſtuporem torporemque ſpiritibus excutiendò coctionem juvant: Nimiæ contrà ſpiritus, corporisque vires diſſolvendò eandem turbant.

THES. LVII.

Eadem eſt ratio *Motûs* & *Quietis*. De illo tamen notandum, eum magis ante, quàm poſt paſtum eſſe inſtituendum, nec approbandam Scholæ Salernitanæ regulam, poſt cœnam ſtare, vel paſſus mille meare imperantis, quatenus vires, quæ chylificationi impendi debebant, hôc modô perduntur.

THES. LVIII.

Excreta quoque & *retenta* naturaliter ſe habeant, imprimis *alvus* quotidiè officium faciat, aut ſi ſegnior, lenientibus ſollicitanda, juſtò verò fluidior ſiſtenda. Nec ad rem *veneream* nimis attenti ſunto. Exulare etiam debent animi *pathemata* graviora, ira, terror, triſtitia &c. hilaritati contrà animi moderatoque gaudio omni curâ ſtudendum.

VEntriculo SCHRÖDERI afflant medicamina robur;
ex quô purpureo ſplendet honore caput.

Nob. CL. moq; Doctorando optimè meritos bonores gratulatur ex animo, praxinq; precatur feliciſſimam

PRÆSES.

QVæ cupis, ecce capis Medicæ artis digna brabea;
Porrò ut ſis felix apprecor ex animo.

Nobiliſſ. & Clariſſimo Dno DOCTORANDO gratulab. deprop.

RUDOLFUS WILHELMUS CRAUSIUS D.P.P.

Qui focus in centro flammatur perpete luce,
in ſtomacho ſtructus pabula ſueta parat.
Quod ſi deficiant vitalis robora flammæ,
nec focus ardeſcit, nec nova flamma venit.
Tu ſtomachi vires reparans nova pabula vitæ
ſuggeris, & famæ congrua ſigna refers.

Honoris, affectus & fauſtæ congratulationis ergo ſcribeb.

GEORGIUS WOLFFGANGUS VVEDELIUS.

(o)

afflant medicami.

honore caput.

orando optimè meritus
ur ex animo, praxinq.
r feliciſſimam

PRÆSES.

Medicæ artis digna

x animo.

o DOCTORANDO
ulsb. deprop.

ILHELMUS
IUS D.P.P.

tur perpete luce,
abula ſueta parat.
flammæ,
flamma venit.
pabula vitæ
na refers.

fauſtè congratula-
o ſcribeb.

LFFGAN-
DELIUS.